

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

12 kwietnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Mariusz Załucki (przewodniczący)

SSN Kamil Zaradkiewicz (sprawozdawca)

SSN Maciej Kowalski

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 12 kwietnia 2024 r. w Warszawie
skargi X. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością spółki komandytowej w P. o
stwierdzenie niezgodności z prawem
prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Toruniu
z 20 listopada 2019 r., VI WSC 3/21 (VI Ga 195/19),
wydanego w sprawie z powództwa X. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością
spółki komandytowej w P.
przeciwko T. w W.
o zapłatę,

1) oddala skargę,

**2) zasądza od X. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością
spółki komandytowej w P. na rzecz T. w W. 450 zł zwrotu kosztów
postępowania wywołanego skargą z odsetkami
w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie za czas po
upływie tygodnia od dnia doręczenia niniejszego wyroku
skarżącej do dnia zapłaty.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 10 maja 2019 r. Sąd Rejonowy w Toruniu w sprawie z powództwa X. sp. z o.o. sp.k. w P. przeciwko „T.” w W. zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 3378,43 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 23 września 2017 r. do dnia zapłaty oraz oddalił powództwo w pozostałej części.

Sąd I instancji ustalił, że 29 sierpnia 2017 r. na skutek zdarzenia drogowego doszło do powstania szkody w pojeździe marki V. stanowiącym własność poszkodowanego S. Z.

Sprawca zdarzenia miał zawartą z pozwanym umowę ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych. Pozwany decyzją z 22 września 2017 r. poinformował poszkodowanego, iż po rozpatrzeniu roszczeń z tytułu szkody w pojeździe marki V. przyznano odszkodowanie w wysokości 4639,53 zł, ustalone w oparciu o kosztorys naprawy nr [...]. Pozwany dokonał przelewu powyższej kwoty na rachunek bankowy poszkodowanego 25 września 2017 r.

W dniu 26 stycznia 2018 r. B. sp. z o.o. sp.k. w P. zawarła z poszkodowanym umowę cesji wierzytelności przysługujących poszkodowanemu od pozwanego w związku ze zdarzeniem z 29 sierpnia 2017 r. Następnie 1 stycznia 2018 r. B. sp. z o.o. sp.k. w P. zawarła z X. sp. z o.o. sp.k. w P. umowę cesji wierzytelności, które cedent nabył uprzednio od poszkodowanego S. Z.

Na zlecenie powoda rzeczoznawca wykonał kosztorys naprawy dotyczący szkody z 29 sierpnia 2017 r. Koszt naprawy pojazdu został w nim ustalony na kwotę 8450,43 zł brutto. Podmiot wykonujący kosztorys wystawił również powodowi fakturę VAT na kwotę 250,00 zł brutto tytułem wykonania kalkulacji naprawy.

Pismem datowanym na 20 marca 2018 r. powód powiadomił ubezpieczyciela o przelewie wierzytelności oraz wezwał do zapłaty kwoty odszkodowania wynikającej

z ekspertyzy technicznej i zwrotu kwoty poniesionej przez powoda na wykonanie powyższej ekspertyzy.

Uszkodzony pojazd w dniu zdarzenia drogowego był pojazdem 15-letnim. Poszkodowany dokonał sprzedaży pojazdu po wypadku komunikacyjnym za cenę 10 000 zł w stanie częściowo uszkodzonym tj. „do poprawki blacharsko-lakierniczej”. Przed sprzedażą poszkodowany dokonał częściowej naprawy samochodu w nieautoryzowanym warsztacie. Do naprawy użyto oryginalnych części używanych.

Na podstawie opinii biegłego Sąd I instancji ustalił, że uzasadniony i konieczny koszt naprawy uszkodzeń w pojeździe w wyniku zdarzenia z 29 sierpnia 2017 r. wynosił przy zastosowaniu stawki za roboczogodzinę w wysokości 100 zł netto za prace blacharskie i lakiernicze: w wariantcie 1., tj. z zastosowaniem części oryginalnych - kwotę 8 600,46 zł brutto, zaś w wariantcie 2., tj. z zastosowaniem części jakości równoważnej Q dostępnych w dystrybucji, pozwalających przywrócić jego sprawność techniczną, wartość rynkową i walory estetyczne - kwotę 8 017,96 zł brutto.

Sąd I instancji uznał powództwo za częściowo uzasadnione.

Sąd *a quo* przywołał m.in. wyrok Sądu Najwyższego z 12 kwietnia 2018 r., II CNP 43/17, w którym wyrażono pogląd, że roszczenie o zapłatę odszkodowania i jego zakres nie zależy od tego, czy poszkodowany dokonał naprawy, ponieważ poszkodowany (z uwagi na cesję również jego następca prawny) może żądać od ubezpieczyciela zapłaty kosztów hipotetycznych naprawy. Sąd I instancji powołał się również na orzecznictwo Sądu Najwyższego, zgodnie z którym dla powstania roszczenia o naprawienie szkody w postaci kosztów naprawy pojazdów nie mają znaczenia żadne późniejsze zdarzenia, m.in. w postaci sprzedaży uszkodzonego lub już naprawionego pojazdu.

W konsekwencji, w ocenie Sądu I instancji, zasadne było zasądzenie na rzecz powoda kwoty stanowiącej różnicę pomiędzy kosztami naprawy wskazanymi w opinii biegłego (wariant drugi), a kwotą wypłaconą przez pozwanego na rzecz poszkodowanego.

Wyrok Sądu I instancji został zaskarżony apelacją przez powoda i pozwanego.

Wyrokiem z 20 listopada 2019 r. Sąd Okręgowy w Toruniu oddalił apelację powoda i zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że powództwo oddalił oraz rozstrzygnął o kosztach postępowania za obie instancje.

Sąd II instancji uznał, że w sytuacji, w której poszkodowany dokonał naprawy pojazdu za środki uzyskane od ubezpieczyciela, przyznanie powodowi dalej idącego odszkodowania odpowiadającego kosztom naprawy wyliczonym z uwzględnieniem cen oryginalnych i nowych części zamiennych, stanowiłoby nieuzasadnione przysporzenie po stronie powoda jako następcy prawnego poszkodowanego, ponieważ przekraczałoby koszty, które na naprawę należało wydatkować.

Powód wniósł skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem wyroku Sądu II instancji, zarzucając mu naruszenie art. 363 § 1 k.c. w zw. z art. 361 § 2 k.c. w zw. z art. 822 § 1 k.c.

W odpowiedzi na skargę pozwany wniósł o jej odrzucenie jako niedopuszczalnej, ewentualnie o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga podlega oddaleniu.

Pozwany ponosił odpowiedzialność wobec poszkodowanego jako ubezpieczyciel (art. 822 § 1 k.c.).

Zgodnie z ogólną zasadą wyrażoną w art. 363 § 1 k.c. naprawienie szkody powinno nastąpić, według wyboru poszkodowanego, bądź przez przywrócenie stanu poprzedniego, bądź przez zapłatę odpowiedniej sumy pieniężnej. Jednak gdyby przywrócenie stanu poprzedniego było niemożliwe, albo gdyby pociągało za sobą dla zobowiązanego nadmierne trudności lub koszty, roszczenie poszkodowanego ogranicza się do świadczenia w pieniądzu. Kodeks cywilny statuuje, z wykorzystaniem konstrukcji upoważnienia przemienne, swobodę wyboru przez poszkodowanego, która jednak nie jest zupełna.

W myśl § 2 tego przepisu, jeżeli naprawienie szkody ma nastąpić w pieniądzu, wysokość odszkodowania powinna być ustalona według cen z daty ustalenia odszkodowania, chyba że szczególne okoliczności wymagają przyjęcia za podstawę cen istniejących w innej chwili.

Naprawienie szkody polega na kompensacie uszczerbku, który został doznany przez poszkodowanego. Uszczerbkiem tym jest różnica między rzeczywistym stanem dóbr poszkodowanego a stanem hipotetycznym, to jest takim, który by istniał, gdyby nie doszło do zdarzenia szkodzącego.

Przyjąć należy każdorazowo, iż poszkodowany nie może wskutek zdarzenia szkodzącego i uzyskując kompensatę stać się wzbogacony kosztem osoby odpowiedzialnej, ponieważ byłoby to sprzeczne z funkcją odpowiedzialności odszkodowawczej (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 18 listopada 2021 r., V CSKP 85/21, OSNC 2022, nr 11, poz. 112). W świetle zaś art. 822 § 1 k.c. obowiązek ubezpieczyciela polega na zapłacie określonego w umowie odszkodowania za szkody wyrządzone, a więc na spełnieniu świadczenia pieniężnego i to w odniesieniu do szkód, które powstały. W tym przypadku roszczenie o przywrócenie stanu poprzedniego przekształca się w roszczenie o zapłatę kosztów restytucji.

Zgodnie z dominującym zapatrywaniem wyrażanym w orzecznictwie Sądu Najwyższego, żądanie zapłaty hipotetycznych kosztów przywrócenia stanu poprzedniego stanowi specyficzny instrument znajdujący zastosowanie w relacjach z zobowiązanym do naprawienia szkody ubezpieczycielem, w stosunku do którego (z uwagi na art. 822 § 1 k.c. ograniczający roszczenie odszkodowawcze do zapłaty) roszczenie o przywrócenie stanu poprzedniego przyjmuje postać roszczenia o zapłatę z góry kosztów naprawy (zob. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów SN z 17 listopada 2011 r., III CZP 5/11, OSNC 2012, nr 3, poz. 28, a także uzasadnienie uchwały SN z 22 listopada 2013 r., III CZP 76/13, OSNC 2014, nr 9, poz. 85).

Powyższe oznacza, że wierzyciel może żądać od ubezpieczyciela naprawienia szkody polegającego na zapłacie sumy pieniężnej odpowiadającej wysokości nieponiesionych, a jedynie hipotetycznych kosztów przyszłej naprawy pojazdu (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z 11 kwietnia 2019 r., III CZP 102/18; z 7 grudnia 2018 r., III CZP 51/18, OSNC 2019, nr 9, poz. 94; z 7 grudnia 2018 r., III CZP 72/18; wyroki Sądu Najwyższego: z 12 kwietnia 2018 r., II CNP 41/17; z 12 kwietnia 2018 r., II CNP 43/17; z 8 marca 2019 r.,

III CSK 106/17;). Uznaje się, że poszkodowany może żądać naprawienia szkody wyliczonej jako hipotetyczne koszty naprawienia uszkodzonej rzeczy, mimo że rzecz ta została zbyta i nie zostanie naprawiona przez poszkodowanego (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 8 marca 2018 r., II CNP 32/17; z 12 kwietnia 2018 r., II CNP 41/17; z 3 kwietnia 2019 r., II CSK 100/18, oraz postanowienia Sądu Najwyższego: z 11 kwietnia 2019 r., III CZP 102/18; z 16 maja 2019 r., III CZP 86/18). Żądaniu odszkodowania wyliczonego jako koszty naprawy hipotetycznej nie sprzeciwia się dokonanie faktycznej naprawy rzeczy (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z 12 kwietnia 2018 r., II CNP 43/17).

Jednak poglądu tego nie podziela Sąd Najwyższy w niniejszym składzie, bowiem z wypłatą odszkodowania wyliczonego na podstawie metody kosztorysowej wiąże się ryzyko wzbogacenia poszkodowanego. Nie musi on bowiem w takim przypadku przeznaczyć uzyskanych tytułem odszkodowania środków na rzeczywistą naprawę rzeczy. Tymczasem rozmiar szkody powinien każdorazowo zostać ustalony według metody dyferencyjnej (zob. M. Kaliński, *O wadliwej obiektywizacji szkody*, „Studia Iuridica” 2007, t. XLVII s. 109-110; tenże, *glosa do uchwały składu siedmiu sędziów SN z 17 maja 2007 r.*, III CZP 150/06, „Prawo Asekuracyjne” 2008, nr 2, s. 100).

Wypłata odszkodowania w kwocie przekraczającej wartość środków przeznaczonych na naprawę pojazdu, które uzyskał poszkodowany od ubezpieczyciela (a zatem wartości odpowiadającej rzeczywiście poniesionej szkody), prowadziłaby do niesłusznego wzbogacenia poszkodowanego. Uznać należy, że żądanie odszkodowania wyliczonego jako nieponiesione koszty przyszłej naprawy pojazdu jest wykluczone, gdy naprawa jest już niemożliwa, co ma miejsce np. w razie zbycia pojazdu w stanie uszkodzonym lub jego uprzedniego naprawienia (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 10 czerwca 2021 r., IV CNPP 1/21, OSNC 2022, nr 3, poz. 33; z 15 grudnia 2022 r., II CNPP 7/22).

Z powyższych względów uznać należało, że zaskarżone orzeczenie opierało się na stanowisku, którego nie sposób uznać za oczywiście bezzasadne, a zatem brak było podstaw do stwierdzenia, że zaskarżony wyrok jest niezgodny z prawem w rozumieniu art. 424¹ § 1 k.p.c.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że niezgodność orzeczenia z prawem w rozumieniu art. 424¹¹ § 1 k.p.c. winna mieć charakter kwalifikowany, tzn. elementarny, oczywisty i rażący. Sytuacja taka nie zachodzi wówczas, gdy sąd wybiera jeden z możliwych wariantów interpretacji przepisów, które stosuje w sprawie. Prawo do dokonania własnej wykładni przepisów prawa należy bowiem do elementów niezawisłości sędziowskiej (postanowienie Sądu Najwyższego z 17 lipca 2020 r., V CNP 43/19).

W konsekwencji doprowadziło to do oddalenia skargi na podstawie art. 424¹¹ § 1 k.p.c.

[SOP]

[ał]